

Oikeusministeriölle

Vastaus tietopyyntöön automaattisen päätöksenteon käyttötarkoituksista

Oikeusministeriö on pyytänyt vastauksia automaattisen päätöksenteon käyttökohteita koskevaan tietopyyntöön (VN/3071/2020-OM-2). Rahoitusvakausvirasto (RVV) kiittää mahdollisuudesta vastata tietopyyntöön. Alla on esitettyä RVV:n vastaukset tietopyynnössä esitettyihin kysymyksiin.

1. Automaattista päätöksentekoa käytetään RVV:ssa talletussuojan korvauspäätöksiä tekemiseen. Mikäli talletuspankki on asetettu konkurssiin tai pankilla on pysyviä maksuvaikeuksia, talletukset korvataan talletussuojarahaston varoista maksamalla tallettajille talletussuojakorvaukset. RVV tekee ensin päätöksen siitä, korvataanko kyseisen pankin talletukset, minkä jälkeen RVV tekee pankilta saamansa aineiston perusteella tallettajakohtaiset korvauspäätökset automaattisessa menettelyssä.

Talletussuojasta säädetään talletussuojadirektiivillä (2014/49/EU), joka on saatettu kansallisesti voimaan rahoitusvakausviranomaisesta annetulla lailla (1195/2014). Talletussuojaa koskevat materiaaliset säännökset sisältyvät rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 1 luvun 3 § 1 momentin 11-15 kohtiin ja 2 momenttiin sekä 5 luvun 8-11 §:iin. Kansallisessa lainsäädännössä on erikseen säädetty RVV:n oikeudesta tehdä talletussuojakorvauksia koskevat päätökset automaattisessa päätöksenteossa (laki rahoitusvakausviranomaisesta 5:20).

Talletussuojadirektiivissä säädetään korvausten maksamiseen liittyen maksimiaikarajasta. Tämä aikaraja asettaa samalla vaatimuksia myös päätöksenteon nopeudelle. Talletussuojadirektiivissä asetetaan reunaehdoksi, että talletussuojakorvaukset on asetettava tallettajien saataville seitsemässä työpäivässä siitä, kun RVV on tehnyt päätöksen talletusten korvaamisesta talletussuojarahaston varoista. Vaatimus talletussuojakorvausten nopeasta maksatuksesta liittyy ennen kaikkea yksittäisten tallettajien taloudellisen aseman turvaamiseen, mutta myös laajemmin rahoitusvakauden turvaamiseen. Tehokkaalla, uskottavalla ja nopealla talletussuojajärjestelmällä pyritään siihen, että kriisiytyvässä tilanteessa ei aiheudu laajaa talletuspakoa. Nopean maksatuksen lisäksi myös nopea päätöksentekoprosessi turvaa näitä samoja tavoitteita.

Mikäli RVV toteaa, että jonkin pankin osalta maksetaan talletussuojakorvauksia, tulee RVV:n tehdä muutaman päivän sisään suuri määrä tallettajakohtaisia korvauspäätöksiä. Saatuaan tiedon pankin konkurssista tai ajautumisesta maksukyvyttömäksi RVV tekee päätöksen siitä, korvataanko talletukset talletussuojarahaston varoista. Päätöksestä tiedotetaan tallettajille median, kaatuvan pankin ja RVV:n verkkosivujen kautta. Korvausten maksamiselle asetetun maksimiaikarajan eli seitsemän työpäivän aikana RVV:n on tehtävä tallettajakohtaiset korvauspäätökset, joissa päätetään kullekin tallettajalle kuuluva talletussuojakorvauksen määrä, ja sen lisäksi asetettava korvaukset tallettajien saataville eli maksettava korvaukset maksatusprosessin mukaisesti. Jotta RVV:n on mahdollista täyttää lakisääteinen seitsemän työpäivän aikarajavaatimus, on maksatusprosessi suunniteltu erittäin huolellisesti ja kullekin prosessin osalle on määritelty käytettävissä oleva aika. Tallettajakohtaiselle päätöksenteolle on

käytännössä aikaa vain pari vuorokautta, koska suurin osa seitsemän työpäivän maksatusajasta on varattava pankin tilitietojen raportointiprosessiin sekä talletussuojakorvausten maksamiseen.

Pääsääntöisesti tallettajakohdaiset korvauspäätökset muodostuvat automaattisessa päätöksenteossa. RVV on rakentanut talletussuojakorvausten laskemiseksi ja maksamiseksi tietojärjestelmäkokonaisuuden (Talsu-järjestelmä), joka mahdollistaa korvausten nopean maksatuksen rahoitusvakuusviranomaisesta annetun lain ja talletussuojadirektiivin mukaisesti. Järjestelmään luetaan sisään pankeilta saatavat Single Customer View -tiedostot, jotka sisältävät tallettajakohdaiset tilitiedot. Näiden tietojen pohjalta järjestelmä muodostaa automaattisesti, järjestelmään asiantuntijoiden määrittelemien käsittelysääntöjen mukaisesti, tallettajakohdaiset päätökset, joista selviää mm. kyseisen tallettajan korvauksen määrä.

Korvausten maksamiseen ei perustapauksessa liity harkintaa, sillä laissa määrätään yksityiskohtaisesti siitä, kenelle talletussuojakorvaus kuuluu ja kuinka suuri talletussuojakorvaus voi enimmillään olla. Talletussuojan korvauspäätökset tehdään suoraan pankilta saatavien tietojen perusteella, eikä tallettajan pääsääntöisesti tarvitse toimittaa asiassa selvitystä. Pankin toimittamiin tietoihin sisältyy pääsääntöisesti kaikki talletuksen korvauskelpoisuuden määrittelemiseen tarvittavat tiedot.

Joissakin tilanteissa tallettajan oikeus korvaukseen on epäselvä tai siihen liittyy harkintaa. Epäselvyys voi johtua siitä, että pankilta saaduissa lähtötiedoissa ei ole kaikkia korvauskelpoisuuden edellytysten määrittämiseen tarvittavia tietoja, tai että asian ratkaisemiseen liittyy oikeudellista harkintaa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi asiakasvaratilleillä olevat talletukset tai talletukset, joiden osalta maksetaan normaalia maksimikorvaussummaa korkeampi korvaus (asunnonvaihtovarot). Näitä päätöksiä ei tehdä automaattisessa prosessissa, vaan nämä tapaukset ratkaistaan manuaalisessa päätöksenteossa. Asiakasvaratilit on merkitty pankilta saatavissa tilitiedoissa siten, että ne ohjautuvat aina manuaaliseen päätöksentekoon. Asunnonvaihtovaroja sisältäviä tilejä ei sen sjaan pystytä selvittämään pankilta saatavista tilitiedoista, joten tavanomaista maksimikorvausta korkeamman korvauksen saadakseen tallettajalta vaaditaan omaa aktiivisuutta. Kaikille tallettajille, joiden tilillä voi olla maksimikorvausta korkeampaan korvaukseen oikeuttavia asunnonvaihtovaroja, lähtee automaattisessa käsittelyssä syntyneen päätöksen ohessa ohjaus menettelystä, kuinka asunnonvaihtovarojen osalta tulee menetellä.

Talletussuojan korvauspäätöksiä ei tehdä säännönmukaisesti eikä vuosittain, vaan ainostaan silloin, jos talletuspankki tulee maksukyvyttömäksi. Suomessa on tällä hetkellä kymmenen talletussuojan piiriin kuuluvaa talletuspankkia ja -ryhmää. Talletuspankin maksukyvyttömyystilanne on epätodennäköinen ja joka tapauksessa hyvin harvainen tapahtuma. RVV:n toiminnan aikana ei ole maksettu talletussuojakorvauksia. Jos talletuspankki tulee maksukyvyttömäksi, korvauspäätöksiä tehtäisiin pankista riippuen joistakin tuhansista satoihin tuhansiin.

2. RVV:llä ei ole tällä hetkellä tarvetta tehdä muita päätöksiä automaattisessa menettelyssä.
3. Tällä hetkellä virkavastuu on automaattisessa päätöksentekomenettelyssä ratkaistu niin, että asian ratkaisijana pidetään viraston ylijohantajaa. Päätöksessä kerrotaan päätöksen muodostuneen automaattisessa päätöksentekojärjestyksessä. Järjestelmän toimivuus varmistetaan aktiivisella testauksella. Talletussuojan perusteista kerrotaan kattavasti RVV:n verkkosivuilla. Talletuspankit kertovat tallettajilleen vuosittain talletussuojasta. Mahdollisessa talletussuojatapauksessa viestintää lisätään.
4. Esiselvityksessä käsitellään lasten asemaa automaattisessa päätöksenteossa. Tietosuojaasetuksen resitaalin 71 mukaan automaattista päätöksentekoa ei tulisi kohdistaa lapsiin. Kuten esiselvityksessäkin nostetaan esiin, Euroopan tietosuojaneuvosto on katsonut, että tämä ei

kuitenkaan aseta ehdotonta kieltoa käsitellä lapsiin kohdistuvaa päätöksentekoa automaattisessa menettelyssä.

Myöskään kansallisessa lainsäädännössä ei tulisi asettaa kieltoa tehdä alaikäisiä koskevia päätöksiä automaattisessa päätöksentekomenettelyssä. On olemassa asiaryhmiä, joissa automaattinen päätöksenteko on myös alaikäiselle edullisin menettelytapa.

Talletussuojakorvauksen osalta manuaalisessa prosessissa tehtävä päätöksenteko vaikuttaa suoraan siihen, kuinka nopeasti talletussuojakorvaus maksetaan tallettajalle. Talletussuojakorvauksen nopea maksatus on tallettajalle kuuluva lakisääteinen oikeus, joka ei riipu tallettajan iästä. Talletussuojakorvausten osalta voidaan perustellusti kyseenalaistaa, olisiko alaikäisen tallettajan kannalta perusteltua siirtää asian käsittely manuaalikäsittelyyn silloinkin, kun alaikäisen tallettajan oikeus talletussuojakorvaukseen ei ole epäselvä, eikä korvauksen maksamiseen liity harkintaa. Lapsen asemaan ei liity talletussuojan suhteen mitään sellaista erityispiirrettä, että lasten suojelemiseksi olisi tarpeen sulkea heidät automaattisen päätöksenteon ulkopuolelle.

Saija Kuivalainen
talletussuoja- ja hallintoyksikön päällikkö

Fanni Teinilä
nuorempi lakimies